

Пропой Валентин,
викладач Градизької ДМШ імені Героя
України О. І. Білаша (сmt. Градизьк)

РОЛЬ КОЛЕКТИВНОГО МУЗИКУВАННЯ У ЗАЛУЧЕННІ УЧНІВ РІЗНИХ ВІКОВИХ ГРУП ДО МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

***Анотація.** В статті висвітлюються особливості колективного музикування з точки зору залучення до музичного мистецтва учнів різних вікових груп. Аналіз досягнень сучасної музичної педагогіки дозволяє стверджувати, що колективна гра в ансамблі, оркестрі найбільш задовольняє властиву учням потребу у спілкуванні, дає змогу формувати музично-стильові уявлення. Наголошується на важливій ролі педагога, здатного створити сприятливе психо-емоційне середовище для заняття музичним мистецтвом.*

***Ключові слова:** колективне музикування, ансамбль, оркестр, музикант-початківець, учитель, учень.*

Сучасна музична педагогіка приділяє велику увагу інструментально-виконавській майстерності юних музикантів. Це питання багатоаспектне і передбачає не тільки формування відповідних виконавських навичок, але й використання різних організаційних форм, видів музичної діяльності, творчих завдань. Важливого значення набуває особистість педагога дитячої музичної школи, його професіоналізм.

Для кожної дитини викладач дитячої школи мистецтв – це вчитель, порадник, старший авторитетний наставник, відданий улюбленій справі. Заняття в класі по спеціальності зокрема духових інструментів, – це мистецтво. Тут педагог знайомить дітей з характером, емоційним змістом музичних творів, учні вчаться розрізняти різні звуки, орієнтуються в ритмічному малюнку мелодії, співають (інтонують) з нот і намагаються відтворити мелодію на духовому інструменті. Педагог має організувати

ситуацію успіху для кожної дитини, створити сприятливий комфортний психологічний мікроклімат, що підвищує більш глибоке сприйняття і розуміння музичних творів, формує в учнів систему естетичних цінностей, розвиває їх мистецькі вміння й компетентність, здатність до художньо-творчої самореалізації та самовдосконалення.

Колективне музикування на сьогодні є достатньо поширеною формою навчання. Досвід роботи мішаного ансамблю Градизької ДМШ імені Героя України О. І. Білаша, в склад якої входять діти різного віку, з різним рівнем інтелекту і творчих можливостей, буде корисним для педагогів мистецьких шкіл. Цілі та задачі педагогів музичних шкіл залишаються сталими:

- виховувати талановитих учнів, які в подальшому зможуть продовжити професійне навчання в закладах мистецької освіти (музичних коледжах);
- розвивати художній смак і почуття прекрасного в дітях, які стануть просто любителями музики.

Перед кожним педагогом у свій час виникають питання: як зацікавити дитину музикою, вибраним інструментом, як досягти необхідного розуміння самотійних занять в музичному класі і вдома? Однією із відповідей на ці питання може стати раннє (початкове) колективне музикування, зокрема в ансамблях і з педагогом.

На наш погляд, чим раніше проходить зустріч дитини з колективною творчістю, тим більшу користь і радість приносять йому заняття музикою. Наприклад, раннє знайомство дитини з шедеврами класичної музики, коли вона тільки робить перші кроки в опануванні інструментом, мимоволі дає можливість долучитися до високохудожніх творів, почути ідеал звучання, якого необхідно намагатися досягти.

Чим вища якість звучання колективу, в який приходить дитина, тим швидше відбувається її розвиток в звуковому та технічному відношенні. Більшість, навіть «слабих», дітей змінюється в колективі, вони розпочинають наполегливо самотійно займатися в класі духового інструменту.

До гри в ансамблі бажано залучати дітей після чотирьох – п'яти місяців навчання на інструменті. Уроки ансамблю для початківців дають можливість розвивати інтелект дитини, розкривати його здібності, навчати творчому спілкуванню – а значить, і відчувати почуття відповідальності за спільну справу.

На таких уроках розвивається слух, пам'ять формується відчуття ритму, здобуваються навички читки з листа. Разом музиканти-початківці швидше опановують тривалості нот і пауз, успішно можуть засвоїти вивчений матеріал, навчаються застосовувати засобами виразності тощо. На уроках ансамблю у юних музикантів з'являється загальна цікава робота над п'єсою і перспектива концертних виступів. Не багато учнів може виступати на великій сцені соло в перший рік навчання, а дитячий ансамбль гарно виглядає, сприймається глядачем і завжди викликає симпатію публіки, що дуже важливо для початківців. Важливо проводити чергування основної роботи над твором із засвоєнням тих чи інших постановочних елементів. Це дає можливість робити уроки ансамблю цікавими та корисними для юних музикантів.

Як зазначає С. Коробецька, оркестр – це «цілісний об'єкт музично-художньої культури, який є засобом створення, інтерпретування та виконання оркестрової музики та являє собою функціональну єдність кількох тембро-інструментальних груп» [3; с. 55]. Починаючи роботу над концертним репертуаром, педагог повинен ставити перед собою мету і завдання і відповідно реалізовувати її у класі ансамблевого музикування.

На перших порах важливим є дотримання точного ритмічного відтворення у грі. Цю роботу необхідно поступово ускладнювати, приділяти їй увагу на кожному уроці, привчати учнів при вивченні музичного твору уважно ставитися до метроритмічної структури.

Перше знайомство з п'єсою проходить на колективному уроці, але деякі інтонаційні труднощі, які можуть виникнути у юних музикантів при

першому виконанні, вимагають додаткової уваги педагога до партії учня на уроці по спеціальності.

На кожному уроці можна знайти вдалі моменти в звучанні ансамблю, щоб по можливості хвалити учнів. Корисно прослуховувати по двоє, по троє, щоб інші могли спостерігати за якістю виконання. Це дає можливість правильно оцінити гру товаришів, висловити свою думку тощо.

Загальновідомо, що умовою успішного перебігу будь-якої діяльності служить інтерес до неї, який проявляє пізнавальні потреби людини, «забезпечує спрямованість особистості на усвідомлення цілей діяльності і сприяє ознайомленню з новими фактами дійсності» [4, с. 450]. Важливо зауважити, що учні підліткового віку зацікавлені у колективних формах музикування, це частково задовольняє потребу у спілкуванні. Зокрема дає можливість ознайомитися з творчістю композиторів різних епох та стилів і на власному досвіді отримати знання для кращого розуміння змісту опрацьованих творів.

Тепер, коли суспільство постійно розвивається, а обсяг знань зростає, роль учителя музики полягає не стільки в тому, що він несе інформацію дітям, скільки в умінні правильно організувати засвоєння знань по оволодінню гри на духових інструментах. Кожен педагог має свої професійні установки, які він використовує під час проведення уроків. Учитель планує, організовує навчальний процес, вміло використовує та координує ресурси необхідні для створення умов, які б стимулювали активність учнів у бажанні отримати позашкільну музичну освіту.

Позитивне емоційне ставлення до навчання породжується, насамперед, правильно організованою діяльністю учнів. І вчитель, і учні мусять вірити в сенс того, чим займаються, і прагнути діяти на загальний результат. Якщо ж такого відчуття нема, то варто подумати, чи дійсно вони роблять на уроці те, що треба. Оптимізм, віру в успіх, любов до оволодіння навичками гри на інструменті «випромінює» сам вчитель. Він завжди акцентує увагу на успіху,

оцінює найперше досягнення учня. Вчитель мусить мати переконання, що кожна дитина спроможна «прийти до свого п'єдесталу».

Головна потреба початківця-музиканта в навчальній діяльності – це особистий контакт з учителем на уроці, прагнення почути схвалення, підтримку своїх самостійних кроків у оволодінні гри на музичному інструменті. Тому перед учителем стоїть завдання – розвинути в дитині позитивну мотивацію до навчальної діяльності.

Ставлення учнів до навчання великою мірою залежить від професійної компетентності вчителя, від його здатності критично ставитись до себе і своєї діяльності та вміння розвивати такі ж здібності у своїх учнів. Сучасний вчитель музичної школи, в першу чергу, має спрямовувати свою діяльність на створення комфортних умов для навчання. Саме комфортність на уроках може забезпечити успішність навчання юних музикантів і продуктивну педагогічну діяльність учителя. Важливо, щоб процес спілкування з дітьми учитель наповнював позитивними емоціями, розумів і поважав своїх вихованців. Педагог, котрий стримує гаму відчуттів, не може розраховувати на успішну взаємодію зі своїми підопічними.

Сприйняття вчителя учнем значною мірою залежить від перших хвилин спілкування на кожному уроці: усмішка вчителя до дитини, звертання по імені, щирі, добрі слова на адресу учня. Безумовно, необхідно позитивно ставитись до кожного учня. Звичайно, що за таких умов ефективність навчання зростатиме. Дитина, яка йде на урок із задоволенням, відчуває задоволення від власної діяльності на уроці, перебуває в цілковитій гармонії з учителем, хоче знову і знову йти до цього вчителя, слухати бачити його, а отже і вчитися.

Для того, щоб учні вчилися із захопленням, кожен урок необхідно робити цікавим для дітей, даючи можливість розвивати здібності як самостійно так і в колективі: створювати ситуації, щоб діти працювали по черзі, слухали один одного, організовувати роботу у парах, групах, ансамблях, щоб вони несли відповідальність за спільну працю.

Дати музикантам-початківцям відчутти радість праці, щастя успіху від навчання на духових інструментах – найперше завдання сучасного вчителя музичної школи, бо успіх у навчанні – єдине джерело внутрішніх сил дитини, що породжує енергію боротьби з труднощами, бажання вчитися, досягати високих результатів.

Список використаних джерел

1. Вікова психологія / ред. Г. С. Костюк. Київ : Рад. шк., 1976. 269 с.
2. Власова О. І. Педагогічна психологія: навч. посібник Київ: Либідь, 2005. 400 с.
3. Коробецька С. Ю. Оркестровий стиль : теорія, історія, сучасність : [монографія]. Київ : Видавництво НПУ ім. М. Драгоманова, 2011. 332 с.
4. Савчин М. В. Загальна психологія: (навч посіб), Київ: Академвидав, 2012.

Присяник Лариса,
викладачка Полтавської дитячої музичної
школи № 1 ім. П. Майбороди,
Каплун Елла,
викладачка Полтавської дитячої музичної
школи №1 ім. П. Майбороди (м. Полтава)

СТЕЖКАМИ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ: ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КЛАВІРНОЇ МУЗИКИ XIII–XVII СТОЛІТЬ

***Анотація.** У статті розглядаються розвиток і характерні особливості інструментальної музики XIII-XVII століть, включаючи вплив соціокультурних та історичних подій на її формування. Також досліджується роль інструментальної музики українських композиторів у тогочасному музичному контексті. Стаття містить аналіз та порівняння різних жанрів та стилів інструментальної музики того часу, що дозволяє краще зрозуміти музичний ландшафт України у XIII-XVII століттях.*

***Ключові слова:** інструментальна музика, музична культура, традиції, музичні інструменти, іноземні стилі, композитори, виконавці.*